

Lapsiasiavaltuutetun lausunto sisäministeriölle; Esiselvitys kansalaisuutta koskevien säännösten muutostarpeista

Viite: Lausuntopyyntö SMDno-2019-1971

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan lapsi ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä aikaisemmin. Lapsiasiavaltuutettu arvioi esiselvitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

Taustaa

Sisäministeriö on pyytänyt lausuntoa kansalaisuutta koskevien säännösten muutostarpeita käsittelevästä esiselvityksestä, joka on valmistunut 2.6.2020 (SMDno-2019-1971). Lapsiasiavaltuutettua on pyydetty lausumaan erityisesti lapsen määritelmästä.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Kansalaisuuslain (359/2003) 2 §:n 7. kohdan mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta naimatonta henkilöä. Määritelmä perustuu lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (LHL; 361/1983) olleeseen määritelmään, jonka mukaan lapsen huolto päättyi jo ennen 18 ikävuotta, jos lapsi meni sitä ennen naimisiin. LHL 3 § 2 momentti muuttui 1.6.2019 siten, että huolto päättyy ainoastaan silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Samalla avioliittoliitolakia (234/1929) muutettiin siten, ettei alaikäinen voi mennä Suomessa lainkaan avioliittoon.

Esiselvityksen mukaan kyseisten muutosten vuoksi on aiheellista tarkastella kansalaisuuslain mukaista lapsen määritelmää, ja poistaa siitä määrittely, jonka mukaan lapseksi ei katsota naimisissa olevaa alle 18-vuotiasta henkilöä. Esiselvityksessä on tarkasteltu myös vaikutukset, jota lapsen määritelmän muuttamisella olisi muihin kansalaisuuslain kohtiin.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lapsen määritelmän muuttaminen olisi lapsen oikeuksien mukaista.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen perusteella lapsena solmittuja avioliittoja ei voida hyväksyä. Sopimuksen 6 artiklan mukaan lapsella on oikeus henkiinjäämisen ja kehittymisen edellytyksiin mahdollisimman täysimääräisesti. Hänellä on myös oikeus koulutukseen, mahdollisimman hyvään terveydentilaan ja suojeluun kaikelta väkivallalta ja hyväksikäytöltä (28, 24 ja 19 artiklat), ja lapsiavioliittoihin usein liittyy hyväksikäyttöä. YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleissopimusta tarkentavassa yleiskommentissaan 18 (2015)¹ todennut lapsiavioliittojen olevan haitallinen käytäntö, jonka poistamiseen on pyrittävä. Kansalaisuuslain muutos tukisi näkemystä, jonka mukaan lapsiavioliittoja ei hyväksytä.

Lapsiasiavaltuutettu kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että oikeusministeriössä on arvioitu ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Lapsiasiavaltuutettu antoi 2.3.2020 lausunnon arviomuistiosta ”Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen”. Lausunnossa katsottiin, että erittäin tiukkojen, yksilöllisten ja lapsen etuun perustuvien syiden vuoksi alaikäisenä ulkomailla sovittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa, ei kuitenkaan alle 16-vuotiaana solmittua². On tärkeää, että kansalaisuuslain mahdollisessa muutoksessa huomioidaan mahdolliset ratkaisut ulkomailla solmittujen avioliiton tunnustamisessa.

Jyväskylässä 20.8.2020

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Jaana Tervo
Lakimies

¹ Kohta 20. http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRC_C_GC_18_julkaisu.pdf

² <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/2020-4/lapsiasiavaltuutetun-lausunto-oikeusministeriolle-arviomuistiosta-pakkoavioliiton-mitatoi-ja-ulkomailla-alaikaisena-solmitun-avioliiton-tunnustaminen/>